

Innehåll

Förord 9

1. Mötet med mönsterförlagorna 11

Syfte och frågeställningar 14

Centrala begrepp och facktermer 15

Stickning och virkning, 15 · Mönsterförlagor och publikationsformer, 18 ·

Aktörerna bakom mönsterförlagorna, 20 · Urban kultur och medelklass, 22

Forskningsläge 24

Teori och metod 31

Publiceringens sociokulturella sammanhang, 32 · Mönsterförlagornas utformning, 34 ·

Handarbetets mening och värde, 35 · Mönsterförlagornas användning och målgruppens

handarbetsfärdigheter, 40

Avgränsningar 42

Källor, urvalskriterier och insamlingsmetod 43

Manualer och modejournaler, 43 · Bibliografiska uppgifter, 46 ·

Kompletterande källmaterial, 48

Disposition 50

2. En kronologisk och geografisk utblick 52

Manualernas förhistoria – tidigmoderna mönsterböcker 54

Samlingar med mönsterark, 56

Perioden 1797–1819 59

Handkolorerade rutmönster och invecklade skriftliga instruktioner, 62

Perioden 1820–1839 69

Introduktionen av skriftliga instruktioner för virkning, 70 ·

Från mönsterritningar till skriftliga instruktioner, 73

Perioden 1840–1870 76

Brittiska manualer, 77 · Tyska manualer, 79 · Häftesserien som publiceringsform, 83 ·

Modejournaler med handarbetssektioner, 84 · Tryckteknik och bildförmedling, 89

Förändring över tid 92

Sammanfattande diskussion 94

3. Utbud och aktörer på den svenska marknaden 95

”Virkmönster” och ”Stickmönster” 95

Böcker, häften och häftesserier 98

Handarbetssektioner i modejournaler 106

Det sena 1800-talets handarbetsmanualer 112

Utgivningens mängd 114

Utgivningen förändras över tid 117

Tillgången till utländska mönsterförlagor i Sverige 120

Försäljning av utländska mönsterförlagor i Sverige, 120

Alternativa spridningskanaler, 123 · Handarbetsmönster och språkundervisning, 124

Utgivare, författare och översättare 125

Sammanfattande diskussion 130

4. Manualerna och marknaden 132

En växande konsumtionsmarknad 132

Marknadsanpassning, 133 · Transportmöjligheter, 134

Marknaden för handarbetsmaterial, 135

Annonsering 138

Spridningsstrategier 140

Manualerna som handelsvaror 143

Författarnamn som varumärken 147

Konkurrens inom genren 152

Sammanfattande diskussion 154

5. Översättningens roll vid förmedling av mönsterförlagor 155

Översättningspraktiker 156

Reläöversättning och kompilering, 157 · Urval och ändringar, 160

Översättning mellan engelska och tyska, 164

Reflektioner kring översättningsprocessen genom provstickning 166

Manualförfattaren som förmedlare eller upphovsperson 170

Förutsättningar för produktion av nya mönsterförlagor, 171

Modejournalernas bilagor 172

Sammanfattande diskussion 177

6. Stickning och virkning som fruntimmershandarbete	179
Kvinnorollen som ideal och praktik	180
Feminisering och avprofessionalisering	183
Fruntimmershandarbete som begrepp	187
Tilltal	189
Strumpstickningens särställning	190
Handarbetets nytta och nöje	195
Bildning och uppfostran, 196 · Att förkroppsliga och materialisera grupptillhörighet och identitet, 198 · Moral och välgörenhet, 200 · Handarbete och umgänge, 203 · En balansgång mellan nyttighet och grannlåt, 205	
Sammanfattande diskussion	207
7. Mönsterförlagornas informationsöverföring och målgruppens handarbetsfärdigheter	209
Text och bild i kombination	209
Grundläggande instruktioner och terminologi	217
Mönsterrapporter, provremсор och praxis	221
Strumpstickning	224
Användningen av mönsterförlagor för virkning	229
Filetvirkning, flerfärgsvirkning eller stickning, 231	
Att följa mönsterförlagorna	235
En virkad krage, 235 · En stickad barnmössa, 239 · Den stora mängden tryckfel, 242	
Användbarhet i relation till tryckteknik och utgivningspraxis	245
Utgivningsform och inbindning, 248	
Sammanfattande diskussion	251
8. Medierna, marknaden och målgruppen:	
Sammanfattande diskussion och slutsatser	252
Etableringen av en transnationell marknad för mönsterförlagor	253
Kommersialisering och popularisering	255
Handarbetsfärdigheter och användbarhet i relation till tryckteknik och utgivningspraxis	257

Summary 261

Bilaga 1. Källkritisk kommentar till materialinsamlingen 277

Bilaga 2. Förteckningar över publikationer med mönsterförlagor för stickning och virkning 283

Bilaga 3. Tabeller 312

Bilaga 4. Provstickning 317

Bilaga 5. Ordförklaringar stickning och virkning 328

Källförteckning 332

Bildförteckning 353

Diagramförteckning 358

Tabellförteckning 359

Index 360